

1. N. 7.

DISSERTATIUNCULA,

In quâ

PENTAS QVÆ-
STIONUM

Quarundam, ex agro Philosophiæ
decerptarum;

DIVINA ASSISTENTE BENIGNITATE!

*Amplissima Facultatis Philosophicæ
censurâ & Suffragio approbata,*

Sub Moderamine

Viri Plurimum Reverendi & Excellentissimi

M. JOHANNIS FLACHSENI,

In Universitate nostrâ ad Auram Mathes.

Prof. celeberr. nec non Eccles. Pijkenfis Past.

meritissimi, Meccœnatis, studiorumq; pro-

motoris ætatem maxime suspiciendi.

Publicæ honorum disquisitioni exhibetur

ab

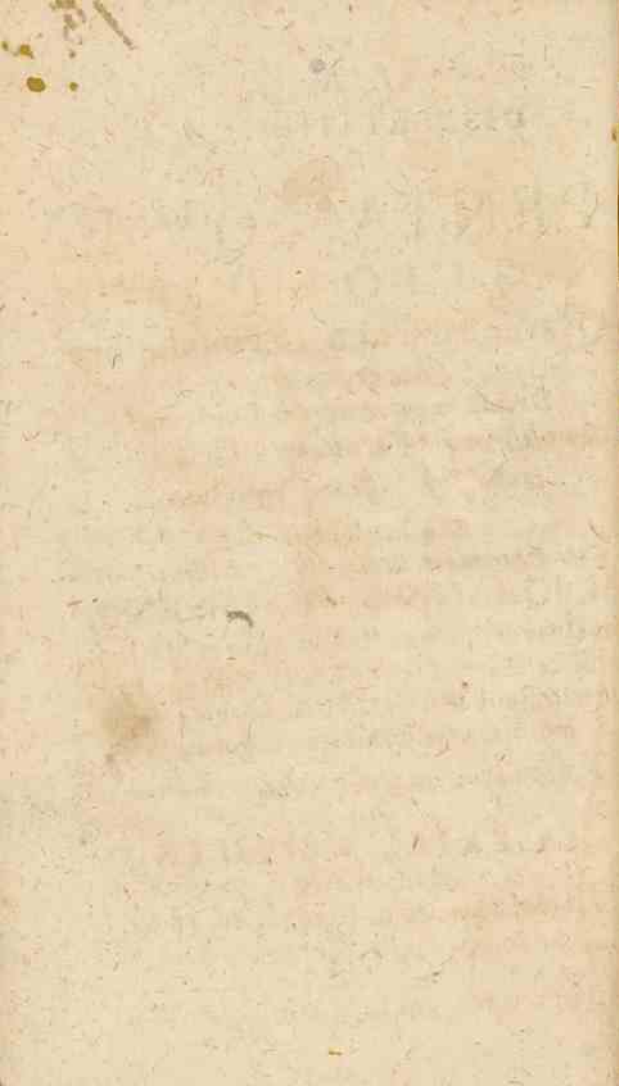
ELIA ERICI WOIVALENIO,

Austro-Finl.

In Audit. Max: d. 6. Decemb. An. 1684.

A B O Æ,

Impr. apud JOH. L. WALLIUM, A. T.

 Ardētissimū hic ingenij mei fœtus, satiusq; ambigui labor fati, non modò Dissertatiunculam quandam confabricandi ab Ampliſſ: Facultate Pbilos. injuncta Sparta, sed & quorundam de me bene meritorum amica syaſto, obtinuere, ut demum in illustria lucis prodiret proſcena, qui rebus mole operosi ponderis gravioribus licet destitutus, Svadaq; Tullianæ flexanimis lenociniis minus innutritus, jejunâ sua sterilitate squalcat, eritasq; lectori calcandas præbeat semitas, tamen ausus etiam difficilioris conamina cum laudem meruisse creditum est apud eos, quæis virtus & modestia cordi & in pretio sunt; In his idcirco, levi, ut ajunt, brachio talis solidioris literaturæ farraginibus, ingenii mei placitum est periclitari vires; Quo factò me iis ad palatum memet accommodasse confido, qui proluxioris commentationis flexuosos ambitus hac occasione sup. vacuos fore aperte confessi, in concinnatâ hac viliori opellâ constitutionibus, sibiq; satisfactum asserunt, quiq; aliorum modestâ equitate estimare didicerunt scripta; Sinistra vero hâc de tenuiori industria ferentes judicia, alto sperno supercilio, hunc unicum in quem collimet instituto scopum præfigens,

ut bonis placeat propositi hujus ratio, male-
volis quoniam eò ipso plus molestia creatum
scio, cum nec ipsi majorem in medium proferre,
nec aliorum studia integritati suæ insemi-
ta relinquere sustineant.

QUESTIO I.

Deus num dicendus *Mensura* perfe-
ctionis creaturarum? Aff.

DUOS creaturarum in hac mundi scenâ re-
rum concatenatâ seriei deprehendi ter-
minos, infinito à se invicem distantes inter-
stitio, cuilibet in aprico est, cui meliori ex
luto ficta sunt præcordia; Adeo ut unum-
quodq; Ens creatum intra duo hæc extrema
instar medii se repræsentet, *Deum* nempe &
non Ens, quæ indagando in ejus perfectio-
nem *Mensuræ* non incommodè obeunt mu-
nia, quantumvis opposito diversoq; id præ-
stent modo: Illud namq; *propiore sui accessi-
one* cuivis enti creato perfectionis sibi debitæ
metas præscribit, frequens quippe est effa-
rum illud Philosophorum, *per appropinqua-
tionem ad Deum æstimari perfectiones crea-
turarum*, unde illa, quæ de majori perfe-
ctionis divinæ sorte gloriari possunt, non
immeritò cæteris perfectiora audiunt; Ita
hæc *perfectio* æstimio præponendus bru-
tis,

tis, quia facultatis nobilioris, *Intellectivæ* scilicet, est particeps, quâ propiore gradu ad Deum ascendit præ brutis hæc facultate destitutis, quæ simul eo nomine longius ad non ens recedere, cumque Deo minus convenire dicenda, quod eadem imperfecti-
onis arguit. Ratione haud absimili Angeli perfectionis palmam præripiunt homini, in hoc, quod intelligentia intuitiva & simplici Divinæq; non absimili naturæ, res apprehendunt, homines v. discursivæ, sive dia-
noëticiæ intelligentiæ in rerum conceptibus formandis indigi sunt; quorum ergò respectu, quò remotiores à Deo, eò imperfectiores sunt. *Non ens* deinde *longiore à se recessione* perfectionem cujusq; demonstrat, tantò igitur propius res creata dicitur accedere Deum, quanto majori alterum extremorum, *non ens* scilicet, post se relinquit intervallo; eoq; perfectior, quò à *non ente* seu nihilitate (sic venia verbo) remotior. Huic tamen nomen *Mensuræ* minus conveniens esse patet: tum ex requisitis *Mensuræ*, quæ respuit; tum ex *Canone*: *Non entis nullæ sunt affectiones*. Reliquum itaq; est, *Deum perfectione suâ eminentissima omnem creatam metiri perfectionem*.

QUÆSTIO II.

Quies num à Peripateticis recte definiatur privatio motus? Neg.

PROVIDA rerum genitrix natura, ne corpora vago palantia errore huc illuc traherentur, peculiari quodam statuto cuius ductum ceu filum Ariadnes nunc sequuntur, eadem propriæ iisdemq; maxime convenienti adstrinxit legi, ita ut alia in perpetuum damnata motum indefinente hominibus inserviant cursu; quædam vicè verâ quiete immota commoda promoveant nostra; nonnulla per alternas motus & requiei vicissitudines, staturq; mutationum periodos semetipsa reficiant, foveant, refocillent. Ratio vero humana ignorantia in tenebris oberrans, naturæq; latifundium non ex asse perspicuens, hæc ejus sancita, cassâ quâdam temeritate adulterare quoniam sit ausa, non abs re videtur, ut dubium quæstioni involutum enodetur, & Aristotelis hæc in re falsa assertio, rectæ rationis dictamine emendetur, veritatisq; poliatur limâ: quietem namque per privationem Motus (nescio quo populo lumina obtectus) definiendam statuit; ubi tamen pro negativa tanquam pro aris focisq; sequentes militent rationes: (α) notum est ex Canone Philosophico, omnem
privat.

privationem præsupponere habitum. Terræ v. quiescit non eâ quiete quæ motui succedit, sed simpliciter quietem concessit Deus terræ, non primò motum, deinde quietem; nec omnis quietis præcedaneus datur motus, sed inde à primævâ naturæ ordinatione quædam corpora circa centrum suum immota jacent, omnisq; mobilitatis naturalis planè nescia. (β) Quies est affectio corporis naturalis, quo nomine etiam nihil minus quàm privatio potest denominari, quælibet namque affectio ponit, nihilq; privativi patitur, unde *affectiorem privativam non esse affectiorem*, fatur acutissimus Sperlingius; quæ etiam Privationem è foro scientiæ corporis naturalis ceu ad extremos proscribendam Garamantas exterminat, eorumq; inscitiam prodit, qui in verba Aristotelis jurando Affectiões in positivas & privativas distinguunt. (γ) Si per privationem definienda esset quies, hoc inde ortum duceret & pullularet absurdi: quod quieti nulla esset adscribenda efficacia, naturaq; in eius constitutione frustra aliquid fecisse videretur; ubi tamen rem se aliter habere, corporibusq; à suâ quiete haud vilia redundare commoda, quæ quamvis minus ad usum nostrum applicare sciamus, non tamen penitus tollenda, remur.

QUESTIO III.

Angelis an conveniat sermo? Aff.

FOrinsecus externoque duntaxat obtutu
 quæstionem hanc inspicientibus, vero ma-
 gis affinis, negativa procul dubio videtur sen-
 tentia, eam ultrò provocante inter cæteros
 acutissimo illo Scaligero, *sermonem per vo-
 cam articulataram dispositionem* definiendo,
 quas corporeis non gaudentes organis effor-
 mare & effectui dare durum sanè & incon-
 gruum apparet, ad vocem talem liquidem
 efformandam, pulmo, larynx, fauces, lin-
 gua, dentes, labraq; necessario requiruntur.
 Quæ angelicæ tribuere naturæ esset à spiriti-
 bus nefandâ quâdam Metamorphosi condere
 corpora. Nihilo tamen secius acutiore men-
 tis oculo, sanioreq; iudicii æquilibrio rem-
 trutinaturis, assertionem nostram firmo sta-
 retalo, obvium est (α) Purificando voca-
 bulum *Sermonis* ab adhærentibus partium
 quantitativarum imperfectionibus; dignum
 namq; est, ut mens nostra in contemplati-
 one Sermonis angelici occupata qualitates
 locutionis corporeæ excedens, ad sublimio-
 res & minus perspicuos sermocinandi mo-
 dos extollatur, angelorumq; sermonem per
 mutuam conceptuum manifestationem, vo-
 luntatisq; ad invicem declarationem exer-
 per-

percipiat. Cui præterea (β) album addendo calculum adstipulantur Sp. Sancti instinctu allatae salutis ævi æternæ pandectæ Sacræ literæ; Paulus namq; dicit: Si loquar lingvis Angelorum 1. Cor. 13, 1. Angelumque Deo respondisse & dixisse, præter innumera alia loca testatur Zach. c. 1. v. 12. Idem porro (γ) Ratiocinatione à minori statuendum incumbit, hoc modo: *Potentia loquendi si non est denegata homini, Angelis ut inferiori, sequitur eandem nec Angelis tanquam creaturis nobilioribus negatam esse, ac verum est antecedens, ergò & consequens.* Consequentia majoris hinc dispalescit evidentiā, nam si id non inest, quod minus est, nec illud inerit quod est majus. Potentiam deinceps loquendi perfectionem esse simpliciter, nemo sanæ mentis iturus erit inficias, eam namq; in Deo etiam reperire est; unde hæc si angelis negata fuerit, hominibus v, attributa, sponte hoc nasceretur monstrum cerbero tricipiti deformius: homines in perfectione magis approximare Deo, quam Angelos, quod absurdum. Postremò notandum, de loquela angelorum res ut ut jam videatur satis luculenta, adeò ut lis ea penè sit perorata, modus tamen loquendi Angelis usitatus & congruus ut certo certius constet vix humanæ rationis
in

industriâ acquiri posse existimamus, à cujus tamen ignorantia, ad rem ipsam eliminandam nulla est commoda illatio.

QUÆSTO IV.

An in quovis plenilunio lunares fiant Eclipses? Neg.

Cum cuncta suprema fastigii sui dum attingerint culmina, invidiæ quàm maxime deprehendantur exposita esse telis, inopinôq; ab alto deturbati casu, non mirandum adeò, si & noctis illa Regina humorumq; Domina Luna in suo plenilunio lumen solare expansis quasi amplexibus excipiens hanc fati simul subire legem necessum habeat, terræq; insidiis petita caliginosum sibi induat amictum. Cujus rei nimis credulæ olim antiquitati variæ cum sint exhibitæ causæ, vulgi non solum animos in opinionum divortia distrahentes, sed & eruditos in dubium vocatos & suspensos animi tenentes, adeò ut plures contra evicta deinde experientiæ testimonia, tales in qualibet Solis & Lunæ oppositione fieri Eclipses assertum irent. operæ proinde pretium duxi, paucis ut demonstretur varietatis ejus, cur id non semper eveniat, ratio. Inter omnia, quæ Eclipses lunares non rarò in plenilunio

nio impediri docent, argumenta, palmarium quasi est hoc: quod terra medio suo inter Solem & Lunam interjectu non ubique projiciat umbram sphaeram lunæ pertingentem, maximè tunc, cum hæc extra nodos istos seu puncta intersectionis Eclipticæ ab orbitâ lunari, longius ad latera digressa est, unde faciem è diametro soli adversam ostendere nequeat, quâ ratione istâ etiam, vice obicibus umbræ terrenæ elusis ab Eclipsi seu defectu immunis liberè stadium peragrat suum. Quotiescunq; autem umbra terrena à radiis solaribus in figurâ conoide circumscripta incidit in lunam intra angulos sectionis & in ipsâ Ecliptica collocatam, toties mutuatitium ejus à Sole lumen intercipit, necessitatemq; deliquium patiendi eidem injungit, pro diversa Solis in apogæo distantia &c. nunc totale & longius, proq; in perigæo propiore præsentia, nunc parziale & brevius. Hæc vero si quis ita argumentando in dubium revocaverit: *causa naturalis est determinata ad unum, idemq; semper agit, Eclipses cause sunt naturales. E. Sunt determinata ad idem effectum, uniformiterq; per consequens effectum dant.* Sed respondemus, limitando rem in vado esse; causa naturalis dicitur ad idem determinata esse effectum, donec eadem benè disposita
reti-

retinet media & requisita. sub quâ limitatione concidit minor; Ex. gratia. oculus quidem naturaliter semper videt, sed iusta si non sit proportio inter organum & objectum, iustoq; major distantia, non vera sequitur visio, sed impeditur, pari ratione medium in Eclipsium genesi quod est umbra, quoties est recte dispositum ita ut lunam diametraliter feriat, idem semper parit effectum, sin minus impeditur.

QUÆSTIO V.

Pecuniane an miles potiori jure nervus belli dicendus? Aff. de hoc, neg. de illâ,

TRitum illud: *Rerum gerendarum nervum esse pecuniam*, ut circumfertur, ita & belli Politicorum non paucorum contestantur suffragia, cui prætereà nonnihil roboris conciliat illud Poëtæ:

Vita hominum est pelagus, Regina pecunia nauta;

Navigat infelix, qui caret hujus operæ.

Sed pro Milite hoc titulo insigniando, qui non rarò de primatu cum ipso certat principe, hujusq; gloriosa pariter sibi vendicat gesta, potiora omninò præsidio se sistunt argumenta, remq; militarem principaliter viris constare & armis cum Vegetio lib. i. de Milit.

Militi testis est rerum magistra experientia, quod ipsum & nos ulterius comprobaturum ituri subjuncta pensitabimus rationum momenta: 1. Summa in bello inferendo imperantium requiritur cura & prudentia, ne vel ærarii ditioris opulentiâ, com meatuum fecundiore proventu, locorumq; situ fretus, aliquid in hoste laceffendo contemnat, nec vanâ quâdam fiduciâ persvadeat sibi id, cujus nec militum suorum virtus, nec armorum robor alioquin capacia & efficacia sunt, unde protinus liquet, pecuniæ non tantum esse in bello valorem, quam militum, siquidem harum subsidio innixi spe dum frustrantur, exemplo hoc ipsum edocent suo. Hinc tamen non penitus excludendam decernimus Pecuniam ab omni negotio belli, quamvis Militem primas sibi vindicare asseramus; quæ militum adjuncta fortitudini & virtuti, conjunctim non parum valet, disjunctim v. sibiq; ipsi relicta in parandâ honestâ victoria res vilior algâ est; omnes quippe montes, maria, locaq; munita pecuniæ ut ut feracissima, virtute militum nullâ resistente, strenuo pervia fiunt militi.

2. *Sine quo bellum nonnunquam potest moveri, id ejus jure non est dicendus nervus, et sine pecuniâ bellum quandoq; constat motum esse, Ergo hæc non jure ejus dicendus*

nervus.

nervus. Majoris vis extra omnis dubii posita est limites, nam *nervus sine animal loco moveri nunquam potest*, teste Sperlingio. Anth. c. 5. Minoris ad evidentiam declarandam sufficiet unicum hoc satis memorabile factum Alexandri, qui facibus, pecuniarum & sarcinarum vehiculis subditis, consultius duxit sarcinarum & pecuniæ quàm disciplinæ & fortitudinis militaris per hæc in militibus suis diminutæ, plenariam fieri jacturam, quo militem ad reliquum belli perficiendum & habiliorem & alacriorem fecit. & sic constat: bella nunquam sine milite gesta esse, ubi tamen sine pecunia interdum non minorem acquisitam vincendo esse gloriam, quo etiam collimat Synesius: *χειρῶν δὲ τῶ πολέμου, καὶ ἔκ ὀνομάτων, ἔδω χρημάτων*, tacitè quasi hoc: illorum stringens temeritatem, qui tunc se bellis ex animi sententia ferendis satis aptos existiment, cum numero, purpura auroq; fulgente, nec non opulento se stipatos sciant exercitu, hoc tamen sapius eventu, ut viri, imbellibus prædam, non arma gestantibus aurum eriperent. 3. Miles summa coactus inopiâ, omnibusq; pecunijs consumptis, non tamen animam despondet, sed etiamnum præclari nonnihil gerere, victoriâq; potiri toto sagit

agit conamine, quod vice versâ de pecunia dicere minus conveniens esset, quæ milite cæso & fugato, non nisi hosti lucro cedit. 4. Pecuniam ab hoste surreptam miles virtute & armis recuperare potest, pecunia verò minori cum laude captivos milites redimit, quare Carolus V. dixisse fertur: *Nervos belli esse pecuniam, commeatum & militem, ex his v. si aliquo cavendum esset, militem veteranum se electurum, cujus industria se reliqua duo comparaturum pollicebatur.* 5. Arma & milites pecunia conducti semper in bello cum metu quodam periculi obtinentur, qui non cum studio gloriæ salutem patriæ combinant, sed mera lucri spe, sacrâq; fame auri belli aleam experiuntur. 6. Imperijs in summo fastigio constitutis nihil unquam magis abjectum & contemnendum, quam pecunia fortunæ quasi ludibrium, nec quicquam solidius & constantius quam veræ laudis & gloriæ aucupium. Sic Agricola Taciti, *non pecuniam, nec commeatum hostibus parem se habuisse gloriatur, sed arma & manus & in his omnia.* Quo facit & illud Ennii de Pyrrho:

*Non mi aurum posco, ne mi pretium dederitis
 Nec cauponantes bellum, sed belligerantes,
 Ferro non auro bellum cernamus utriq;*

Eosq;

Eosq; Machiavellus *fida & bonis accenset mi-*
litibus, qui non lucri, sed laudis & gloria
comparande studio dimicant. Ex quibus hoc
 facili jam opera potest conflare confectarium:
 Quod miles primariò nervus audiat belli,
pecunia v. cujus indigentia talis est, quam
 strenui semper vicerunt milites, causæ secun-
 dariæ & adjuvantis sustineat vices.

Hæc jam sunt, quæ tuam Lector huma-
 nissime pro re nata subire gestiunt *Thucyd.*,
 pro quâ humanitèr ferendâ, est, quo nostra
 te accedunt non minus vota quam officia.

TANTUM.

COROLLARIA.

- I. Luna non proprio splendet lumine.
- II. Stella non semper eo in loco apparent, quo
 reverà existunt.
- III. Umbra etiam suo potest videri modo.
- IV. Servitus est à natura.
- V. Fama non minus stabilimentum regno,
 quam Regi Gloriam paras.

